

Tisková zpráva Lucemburk 26. ledna 2016

Řešení finanční krize ze strany Evropské komise bylo podle auditorů EU „celkově nedostatečné“

Evropská komise nebyla připravena na první žádosti o finanční pomoc během finanční krize v roce 2008, neboť si nepovšimla určitých varovných signálů, tvrdí nejnovější zpráva Evropského účetního dvora. Auditóři zjistili, že přes nedostatek zkušeností Komise řídila programy pomoci, které vedly k reformám, úspěšně, a konstatovali také řadu pozitivních výsledků. Zároveň však identifikovali několik problematických oblastí souvisejících s tím, že řešení krize ze strany Komise bylo „celkově nedostatečné“: k zemím se nepřistupovalo stejným způsobem, řízení kvality bylo omezené, monitorování provádění bylo nedostatečné a existovaly rovněž nedostatky ve vedení dokumentace.

„Dopady krize jsou stále citelné a související úvěrové programy již dosáhly hodnoty stovek miliard eur,“ řekl Baudilio Tomé Muguruza, člen Evropského účetního dvora odpovědný za tuto zprávu. „Je tedy nutné, abychom se poučili z chyb, ke kterým mezitím došlo“.

Auditóři analyzovali způsob, jakým Komise řídila finanční pomoc poskytovanou pěti členskými státy – Maďarsku, Lotyšsku, Rumunsku, Irsku a Portugalsku. Zjistili, že Komise se úspěšně ujala nových povinností v oblasti řízení; s ohledem na časová omezení se dle auditorů jednalo o úspěch. S rozvojem krize Komise ve stále větší míře shromažďovala interní odborné zkušenosti a jednala se širokou škálou zúčastněných subjektů v příslušných zemích. Pozdější reformy také zavedly lepší makroekonomický dohled.

Podrobná auditní zpráva konstatuje řadu důležitých pozitivních výsledků, identifikuje ale zároveň čtyři hlavní problematické oblasti při řešení krize ze strany Komise: používání odlišných přístupů k zemím, omezené řízení kvality, nedostatečné monitorování a nedostatky ve vedení dokumentace.

Důležité pozitivní výsledky: auditóři zjistili, že programy splnily své cíle. Revidované cílové hodnoty schodku byly většinou splněny. Strukturální schodky se zlepšovaly, i když různým tempem. Členské státy splnily většinu podmínek stanovených v jejich programech, ačkoli s určitým zpožděním. Programy dosáhly úspěchu při urychlování reforem. Země většinou pokračovaly v reformách požadovaných v programových podmínkách a ve čtyřech z pěti zemí došlo k ozdravení běžného účtu rychleji, než se očekávalo.

Účelem této tiskové zprávy je informovat o hlavních zjištěních zvláštní zprávy přijaté Evropským účetním dvorem. Plné znění této zprávy je k dispozici na internetové stránce www.eca.europa.eu.

ECA Press

Mark Rogerson – tiskový mluvčí

Tel.: (+352) 4398 47063

Mobilní tel.: (+352) 691 55 30 63

Damijan Fišer – pracovník tiskového oddělení

Tel.: (+352) 4398 45410

Mobilní tel.: (+352) 621 55 22 24

12, rue Alcide De Gasperi – L-1615 Luxembourg

E-mail: press@eca.europa.eu

[@EUAuditorsECA](https://twitter.com/EUAuditorsECA)

Youtube: [EUAuditorsECA](https://www.youtube.com/EUAuditorsECA)

eca.europa.eu

Odlišné přístupy k zemím: auditoři zjistili několik příkladů, kdy se k zemím ve srovnatelné situaci nepřistupovalo stejným způsobem. V některých programech byly podmínky pomoci méně přísné, což usnadňovalo jejich dodržování. Vyžadované strukturální reformy nebyly vždy úměrné řešeným problémům nebo postupovaly velmi odlišným způsobem. Cílové hodnoty schodku byly u některých zemí mírnější, než jaké by odůvodňovala hospodářská situace.

Řízení kvality bylo omezené: přezkum klíčových dokumentů prováděný programovými týmy Komise byl v několika ohledech nedostatečný. Podkladové výpočty nepřezkoumával nikdo mimo programový tým, práce odborníků nebyla důkladně kontrolována a přezkumný proces nebyl řádně dokumentován.

Nedostatečné monitorování: Komise používala cílové hodnoty schodku na bázi časově rozlišených údajů. Dosažení těchto cílových hodnot však lze zjišťovat až po uplynutí určité doby. Tím se zajišťuje soulad s postupem při nadměrném schodku, rovněž to však znamená, že má-li být přijato rozhodnutí o pokračování programu, Komise není schopna s jistotou uvést, zda přijímající členský stát cílový schodek dodržel.

Nedostatky ve vedení dokumentace: Komise používala již existující a poněkud těžkopádný nástroj prognózování, jehož základem byly tabulky. Dokumentace nebyla koncipována za účelem zpětného využití při hodnocení přijatých rozhodnutí. Dostupnost záznamů se postupně zlepšovala, avšak i v nejnovějších programech některé klíčové dokumenty scházely. Podmínky v memorandech o porozumění se ne vždy dostatečně soustředily na obecné podmínky týkající se hospodářské politiky, které stanoví Rada.

Evropský účetní dvůr doporučuje Evropské komisi:

- vypracovat rámec pro celý orgán, který by v případě vzniku programu finanční pomoci umožnil rychlou mobilizaci zaměstnanců a odborných kapacit Komise
- uplatňovat u svého procesu prognózování systematictější řízení kvality
- posílit vedení evidence a věnovat evidenci pozornost při přezkumech kvality
- zajistit vhodné postupy pro přezkum kvality řízení programů a obsahu programových dokumentů
- do memorand o porozumění začleňovat proměnné, které je schopna shromažďovat s krátkým časovým prodlením
- rozlišovat podmínky podle jejich důležitosti a zaměřovat se na skutečně důležité reformy
- formalizovat interinstitucionální spolupráci s ostatními programovými partnery
- učinit postup řízení dluhu transparentnějším
- dále analyzovat klíčové aspekty ozdravení zemí po uzávěrce programu.

Zvláštní zpráva č. 18/2015: **Finanční pomoc poskytovaná zemím, které se potýkají s obtížemi** je k dispozici ve 23 úředních jazycích EU. Viz Poznámka pro redaktory na další straně.

Poznámka pro redaktory

V roce 2008 čelila Evropa finanční krizi, která se vyvinula v krizi státního dluhu. Krize státního dluhu byla důsledkem různých faktorů včetně slabého bankovního dozoru, špatných fiskálních politik a problémů, s nimiž se potýkaly velké finanční instituce (a následných nákladů na záchranné balíčky, které nesla veřejnost). Krize se členskými státy EU převalila ve dvou vlnách, kdy nejprve v období 2008–2009 postihla země mimo eurozónu a později se rozšířila do eurozóny samotné. Celkově bylo o makrofinanční pomoc nuceno požádat osm členských států EU – Maďarsko, Lotyšsko, Rumunsko, Irsko, Portugalsko, Řecko, Španělsko a Kypr.

Rozsah auditu

Zvláštní zpráva č. 18/2015 „Finanční pomoc poskytovaná zemím, které se potýkají s obtížemi“ zkoumala, zda Komise řídila programy finanční pomoci řádně. Hledala odpovědi na následující otázky: i) Byla narůstající fiskální rizika zjištěna včas? ii) Byly procesy navrženy dostatečně dobře, aby poskytly komplexní vstupní informace pro rozhodnutí o programech? iii) Vypůjčila si Komise při nejlepších možných úrokových sazbách a v souladu s nejlepšími dostupnými postupy vydávání dluhopisů? iv) Splnily programy finanční pomoci své hlavní cíle?

V rámci auditu nebyla provedena kontrola rozhodnutí přijatých na politické úrovni EU. Při auditu se ani nezvažoval hypotetický srovnávací scénář neposkytnutí finanční pomoci nebo proveditelnost řešení krizí jinými prostředky. Neposuzovala se ani udržitelnost dluhu nebo pravděpodobnost splacení půjček. Rovněž nebylo hodnoceno, zda Rada k řešení krize zvolila nejvhodnější cílové hodnoty schodků nebo strukturální podmínky. Při auditu spolupráce Komise s ostatními partnery nebylo posuzováno, zda bylo jejich zapojení odůvodněné.

Maďarsko

Pád společnosti Lehman Brothers způsobil počátkem října 2008 zhoršení důvěry investorů. Důsledkem byl odprodej státních cenných papírů, neúspěšná akce dluhopisů a prudké měnové znehodnocení. Stres na devizových trzích vyvolal tlaky na likviditu v bankách, které čelily problémům při konverzi měnových swapů. Maďarsko požádalo o finanční pomoc, neboť se obávalo, že vzniklá panika by poškodila mechanismy trhu do té míry, že by došlo k náhlému narušení kapacity vnějšího financování Maďarska.

Lotyšsko

Během tří měsíců před žádostí o pomoc klesly vklady o 10 %. Hlavním důvodem byl run na banku Parex Bank, která se potýkala se závažnými problémy s likviditou poté, co přišla o více než čtvrtinu svých vkladů. Ve stejném období se oficiální rezervy snížily téměř o 20 %, neboť centrální banka prodávala cizí měny, aby ochránila návazání měny. V listopadu 2008 se vláda rozhodla zakročit a Parex Bank znárodnit. V prosinci vláda uložila omezení na výběr vkladů z banky Parex. Podle předsedy vlády potřebovalo Lotyšsko finanční pomoc ze tří důvodů: pro zvládnutí problémů Parex Bank, financování rozpočtového schodku a stabilizaci finančního trhu. Narůstající obavy týkající se finančního systému a vnější zadluženosti Lotyšska vedly ke krizi platební bilance a bankovní krizi.

Rumunsko

S nástupem globální finanční krize v roce 2008 se vnitrostátní finanční trhy a bankovní systém ocitly pod závažným tlakem. Přístup k vnějšímu financování byl omezený, což vedlo k nárůstu úrokových sazeb. Zpomalení kapitálových toků vedlo k velkému znehodnocení kurzů o více než 15 %, což zhoršilo kvalitu aktiv a dále oslabilo

rozvahy bank. Centrální banka intervenovala s cílem stabilizovat rumunský lei. Úvěrový rating Rumunska se snížil na nižší než investiční stupeň, což zvýšilo jak rizikovou přírážku, tak výpůjční náklady. Výnosy státních dluhopisů vyskočily na 9 %. V situaci silně zvýšené averze k riziku, zvýšených tlaků na směnný kurz a stále omezenějšího přístupu na trh dluhopisů za účelem veřejných výpůjček požádaly rumunské orgány o finanční pomoc v březnu 2009.

Irsko

Od konce roku 2007 se ztrácela důvěra investorů v irské odvětví nemovitostí v atmosféře obav z nadměrné nabídky a cenové bubliny. Irsko tak čelilo dvěma problémům: prudkému poklesu cyklických příjmů souvisejících se stavebnictvím a náhlému vzniku velkých ztrát ve vnitrostátním bankovním systému. V období 2008–2010 Irsko přijalo zásadní opatření s cílem posílit svůj bankovní sektor. Poskytlo státní záruky za závazky domácích bank. Pro bankovní sektor zajistilo injekce kapitálu ve výši více než 20 % svého HDP. National Asset Management Agency převzala problematická aktiva bank týkající se pozemků a nemovitostí. Závazky státu vůči finančnímu sektoru však vedly k nárůstu rozpětí u státních dluhopisů na historickou výši a významně omezily přístup země na trh.

Portugalsko

Období před podáním žádosti o finanční pomoc bylo poznamenáno nepříznivým vývojem veřejných financí a zhoršujícím se ekonomickým výhledem. To vedlo k poklesu důvěry a rostoucím tržním tlakům na portugalský dluh, které ještě podtrhl negativní vývoj na trzích státních dluhopisů zemí eurozóny. Se zhoršováním přístupu na trh se vláda ve stále větší míře uchýlovala k emisím krátkodobějších cenných papírů a k jiným druhům financování (například neveřejné nabízení, syndikované emise a významné krátkodobé financování ze strany domácích bank). Počátkem května 2011 vzrostla portugalská desetiletá rozpětí vůči německým státním dluhopisům (Bunds) na 650 bazických bodů. Při postupném snižování ratingu vládních dluhopisů ze strany ratingových agentur Portugalsko ztratilo schopnost refinancování při sazbách slučitelných s dlouhodobou udržitelností veřejných financí.

Řecko

Pomoc EU Řecku během krize bude analyzována ve dvou samostatných zvláštních zprávách, které se Evropský účetní dvůr chystá zveřejnit: i) posouzení toho, zda technická pomoc koordinovaná Komisí pozitivně přispěla k realizaci programů a k procesu reformy v Řecku; tato zpráva bude zveřejněna v prvním čtvrtletí roku 2016, a později ii) posouzení koncepce, monitorování a výsledků ekonomického ozdravného programu pro Řecko.